

UR ZIKINA EZIN DA GARBITU

(Afrikako esaera zaharra)

Zaindu ezazu,
bizitzaren irribarrea da.
Zure eskuetan dago

JARDUERAK 13-16

URTE BITARTEAN

JARDUERAK 13-16 URTE BITARTEAN

2022-2023 Ikasturtea

IBILALDIA BARRUKO ITSASOAN ZEHA

Helburua: Ikasleek uraren garrantzia balioets dezaten lortzea, bizitzarako ezinbestekoa baina urria den baliabidea den aldetik, eta ura iraunkortasunez erabiltzen ikastea.

0-MOTIBAZIOA (10 minutu).

“Izaki bizidunok itsaso bat dugu barruan”

Hasteko, Ur tanta bideoa ikusiko dugu.

<https://youtu.be/GwP7dER2QWU>

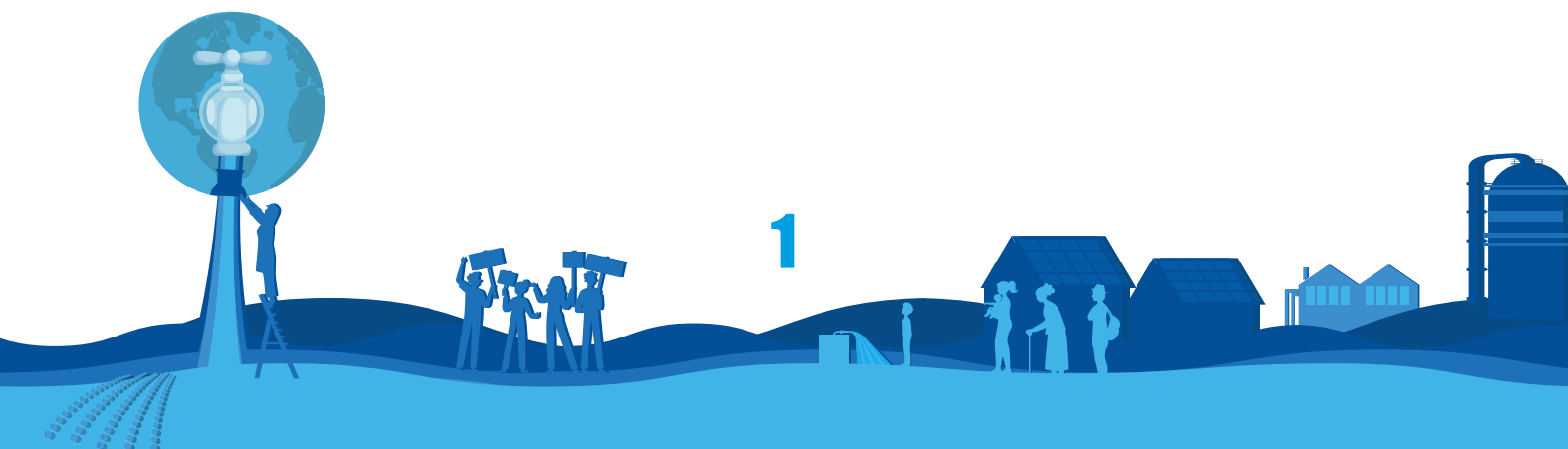
Bideoa ikusi ondoren, ikasleek bertan agertzen diren mikroorganismoetako bat identifikatu beharko dute.

Ondoren, “zein da barne-itsaso hori?” galdera erantzungo dute ikerketa-lan bat eginez.

1- SARRERA

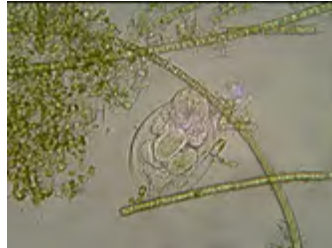
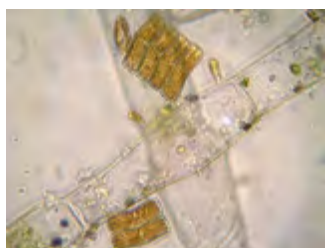
LEHORRERA JAUZIA

Ozeanoetan bizi ziren izaki haiek, beren gorputzean itsasoa zutela, sarritan lehorrera botatzen zituzten. Olatuek eta tsunamiek hondartzetan eta kostaldeko lurretan kokatzen zituzten. Eboluzioak brankiak itxuraldatu eta birrikak sortu zituen. Biriketarik arnasa hartzeko gai ziren, baina bizirik mantentzen zituen bizi-funtzio guztiei eusten zien barne-itsasoak: elikadura, ugalketa, harremana. Itsasotik independizatu ziren, baina uraren mende jarraitzen zuten.

1. JARDUERA 1 (SARRERA)

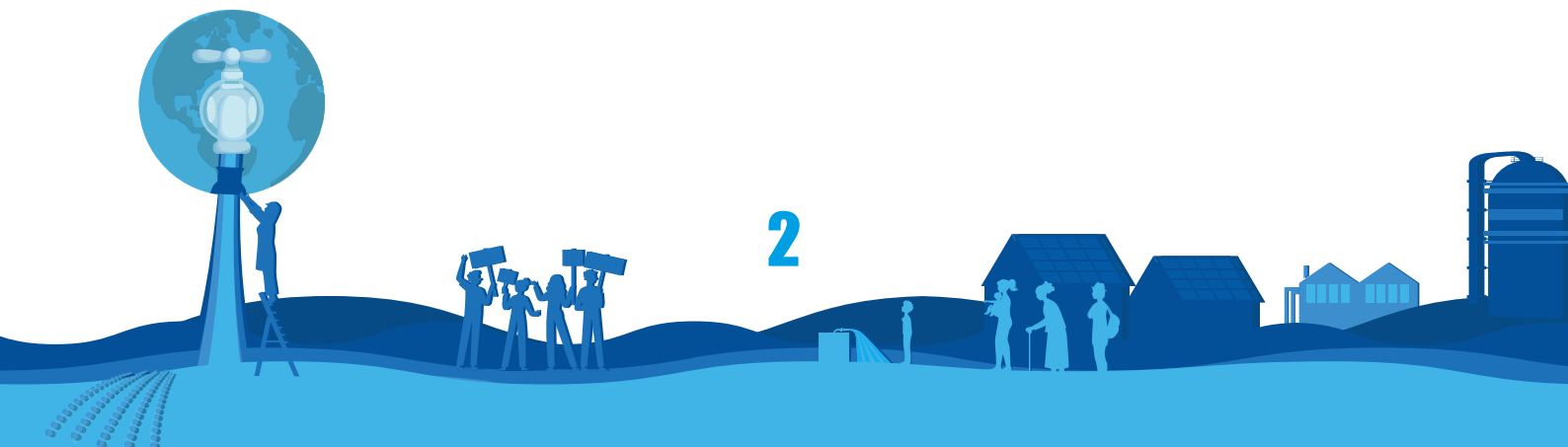
- Bideoa ikustea: Bizitzaren jatorria bideoa :<https://youtu.be/OsO6FiaWc5c>
- Praktika: landare-materialak dituzten putzuetako ur-tanta bati behatuko diogu

- Egun batzuetan, leku eguzkitsu batean utziko dugu.
 - Tanta bat jarriko dugu ikasgelara eraman dugun mikroskopioan.
 - Scam kamera batekin, okularrean ikusten dena ordenagailura transmitituko dugu.
 - Horrela lortutako irudiak proiektatuko ditugu.
 - Ageri diren mikroorganismo batzuk identifikatuko ditugu.
- Idatzi labur-labur honi buruzko iruzkin bat: "Lurra kolonizatzeko, lehorreko izaki bizidunok gure gorputzaren barruan sartu dugu ozeanoa"

ONDORIOA:

4 pertsonako taldeetan, **"Urik gabe, ezagutzen dugun bizitzak ez du azalpenik"** esaldiari buruzko iritzia ematea eta erantzun hori, gutxienez, 4 arrazoitan oinarritzea.

2-ZURE ESKU DAGO... ZUK DAUKAZU ERANTZUNA (20 min)

2.1 ¿GUZTIENTZAKO ETA BETIRAKO? (BAKARKAKO IRAKURKETA)

Badakigu urak zer garrantzi duen bizitzaren garapenerako; ezinbesteko baliabidea da izaki bizidunentzat. Pertsonak eta komunitateak uraren mende daude. **Eskubide bat da baliabide hori eduki ahal izatea, eta gizalegezko betebeharra da gizaki ororentzat eskuragarri dagoela bermatzea.** Erabilerek eta ohiturek, gehiegikeriek eta baliabidearen kudeaketa txarrak estres hidrikoa sortzen dute, munduko eremu askotan. Baliabide urria eta ezinbestekoa denez, uraren erabilgarritasunak tentsioak eta liskarrak sortzen ditu.

Hartu ditzagun kontuan ondorengo datuak.

Ur-eskasiak munduko biztanleriaren % 40ri baino gehiagori eragiten dio, eta ehuneko horrek gora egingo duela aurreikusten da. 1.700 milioi pertsona baino gehiago bizi dira gaur egun aski ematen ez duten ibai-arroetan, ur-kontsumoak gaingitu egiten baitu akuiferoak berriro urez betetzeko ahalmena.

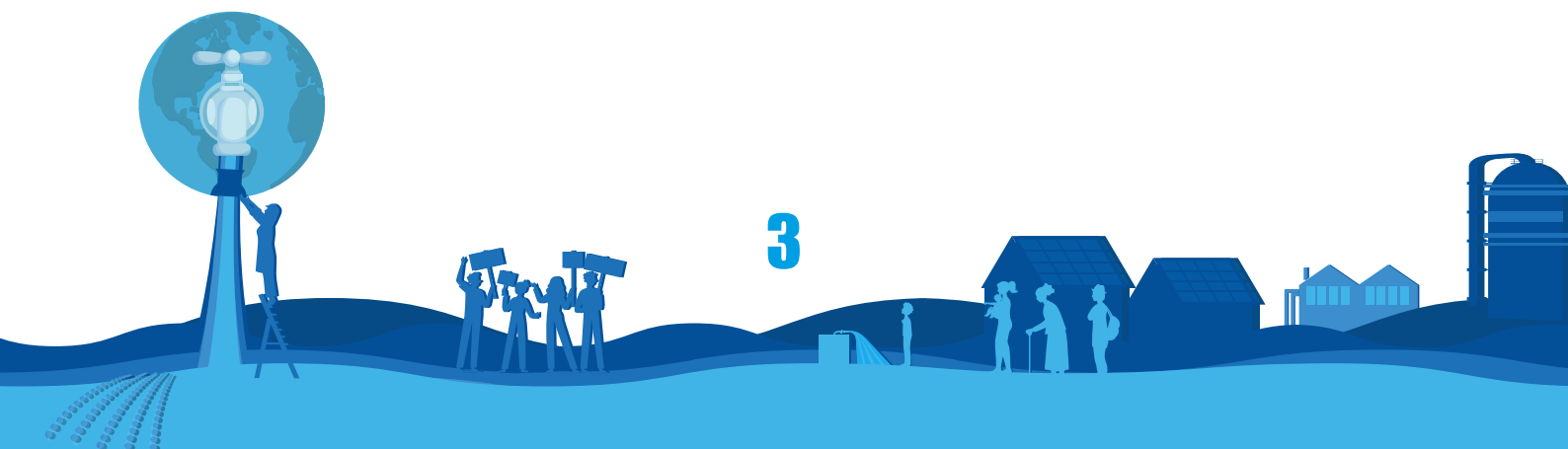
10 pertsonatik 3k ez dute edateko ur-zerbitzu segururik eskura, eta 10etik 6k ez dute modu seguruan kudeatutako saneamendu-instalaziorik.

160 milioi haurrek malnutrizioa eta atzerapenak dituzte garapenean, eta horrek bizitza osorako eragina du osasunean, hezkuntzan eta ahalmen ekonomikoan. Malnutrizioaren % 50 edateko urik eta saneamendurik ez izateari lotuta dago.

Egunero, 125 milioi ordu erabiltzen dira ura biltzeko eta garraiatzeko mundu osoan, eta emakumeak eta neskak arduratzen dira batez ere zeregin horretaz. Edateko ura eskura izanda, denbora hori hezkuntzan eta jarduera ekonomikoan inbertitu ahal izango lukete, diru-sarrerak sortzeko.

Espainiako biztanle baten batez besteko ur-kontsumoa 142 litrokoa da egunean, Saharaz hegoaldeko Afrikako landa-komunitate bateko pertsona baten batez besteko kontsumoa baino zortzi aldiz handiagoa.

Ur gehiago erabiltzen dugu minutu bateko dutxa batean (ia 20 litro) Saharaz hegoaldeko Afrikako pertsona gehienek egun osoan edateko eta garbitzeko erabiltzen dutena baino (7-18 litro batez beste).

JARDUERAK 13-16 URTE BITARTEAN

2022-2023 Ikasturtea

OMEren arabera, 20 litro ur nahikoa dira garapen bidean dagoen herrialde batean oinarritzko beharretarako, hala nola edateko, janaria prestatzeko eta eskuak garbitzeko; baina beste zeregin arrunt batzuetarako, bainatzeko eta arropa garbitzeko, esaterako, 20 litro ur baino ur-bolumen handiagoa behar dute.

Giza jardueren ondoriozko hondakin-uren % 80 ibaietara edo itsasora isurtzen da inolako tratamendurik gabe, eta horrek ura kutsatzen du.

4 mila milioi pertsonak ez dute oinarritzko saneamendu-zerbitzurik komunitan.

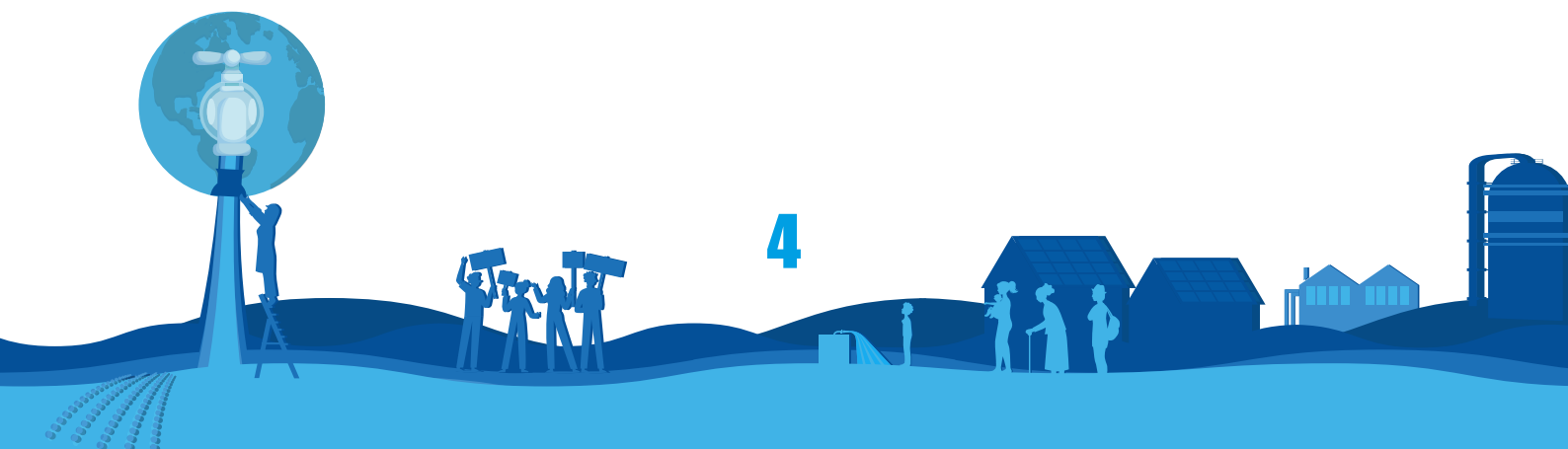
Ondorio gisa:

- Ura ezinbesteko baliabidea da naturan, baina urria da.
- Biztanleria gehitzeak eta uraren ohiko eta gehiegizko erabilerak arriskuan jartzen dute ur nahikoa izatea.
- Industria-isurketen eta hondakin organikoen ondorioz, gero eta ur gutxiago dago erabilgarri.
- Kontsumoa murriztera eta kutsadura saihestera bideratutako hezkuntza bat behar dugu.
- Kontsumo arduratsuak nagusitu behar du. Denok parte hartu behar dugu, baliabide horren etorkizuna bermatuko duten politika egokien kudeaketan.

2.2 URRATUTAKO ESKUBIDEA? (IRAKURKETA PARTEKATUA)

2010eko uztailan, Nazio Batuen Batzar Nagusiak uraren garrantzia eta ura eta saneamendua eskuratzeko eskubidearen garrantzia aitortu zituen. Gizaki orok pertsona eta egun bakoitzeko 50-100 litro ur garbi eskuragarri izateko eskubidea duela zehaztu zuen, eta ur horrek etxetik 1.000 metro baino gutxiagora edo ordu erdi baino gutxiagora egon behar duela.

Epe laburrean hori lortzen saiatzeko, Garapen Iraunkorraren 6. Helburua (GIH) zehaztu da: "Uraren eskuragarritasuna, kudeaketa iraunkorra eta saneamendua bermatzea guztiontzat". Ur-eskasiak munduko biztanleen % 40ri baino gehiagori eragiten die gaur egun.

Uraren hurbiltasuna klase menderatzaileek monopolizatutako erabaki bat da; herri marjinalei zaila egiten zaie baliabide natural horretara iristea.

663 milioi pertsonak ez dute edateko urik, hau da, munduko bederatzi pertsonatik batek ez du edateko ur egokirik.

Pertsona zaurgarriek larriago jasaten dituzte ur-faltaren ondorioak.

Afrikan eta Asian, emakumeek eta neskatoek 6 kilometro egiten dituzte batez beste egunero 20 kilo baino gehiagoko ur-bidoiak hartuta.

Baliabide horren eskuragarritasunak herrien osasuna baldintzatzen du.

Egunero, 1.000 haur inguru hiltzen dira higie faltak eragindako gaixotasunen ondorioz (beherakoak).

3-ONDORIOA

"Gizakiok dugubizi dugun bizitzaren ardura, bai eta bizitza honen etorkizunarena ere. Eta... urak baldintzatzen du hori guztia"

JARDUERAK

1. Lehenik, bildumako argazkiren bat edo batzuk proiektu daitezke:

<https://www.youtube.com/watch?v=gXSvTn8Bk2c>

Bideoa ikusi ondoren, ikasleek urak pertsonen bizitzan duen garrantziaz hausnartuko dute, hitz batean laburbilduz.

JARDUERAK 13-16 URTE BITARTEAN

2022-2023 Ikasturtea

2. Batzarrean, elkarrizketa hasiko dugu:

- Hori horrela al da? Azken ondorioa egia da?
- Bizitza honek desagertzeko arriskua du?
- Liskarrak, krisiak, gerrak eta abar sortuko dituen hurrengo baliabide naturala edateko ura izango dela diote. Zergatik?
- Uraren eskuragarritasuna aitortuta dagoen giza eskubidea da. Nola bermatu daiteke pertsona guztiontzat?
- Gure konpromisoa..... hasten da.

4-AZKEN LANA

- Egin horma-irudi bat taldean, ikasgelako iragarki-taularako.
- Sortu uraren aldeko mezu bat, sare sozialetan eskegitzeko.
- Eta ikastetxe-inguruan zabaltzeko.
- Balioetsi ahozko azalpenetan parte hartzea.

